

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مروری کوتاه
بر
مبادی و مبانی تحلیل ریشه‌های
انقلاب اسلامی

تألیف:

سید حسین حسینی

(عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی)

انتشارات آوای نور

تهران - ۱۳۹۲

سرشناسه	: حسینی، سیدحسین، ۱۳۴۴ -
عنوان و نام پدیدآور	: مروری کوتاه بر مبادی و مبانی تحلیل ریشه‌های انقلاب اسلامی / تألیف سیدحسین حسینی.
مشخصات نشر	: تهران: آوای نور، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری	: ۲۰۰ ص.: مصور، نمودار.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۵۴۱۳-۵۳-۳
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
موضوع	: انقلاب اسلامی
موضوع	: ایران -- تاریخ -- انقلاب اسلامی، ۱۳۵۷ -- علل
موضوع	: ایران -- تاریخ -- پهلوی، ۱۳۰۴ - ۱۳۵۷
رده بندی کنگره	: DSR ۱۵۵۱/ح ۴۴۳ م ۴ ۱۳۹۱
رده بندی دیویی	: ۰۸۳/۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۵۳۱۸۴۸

مروری کوتاه بر مبادی و مبانی تحلیل ریشه‌های انقلاب اسلامی

تألیف: سید حسین حسینی

چاپ: اول ۱۳۹۲

ناشر: انتشارات آوای نور

صفحه آرا: منیر السادات حسینی

تیراژ: ۵۰۰ جلد

صحافی: نشاط

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۴۱۳-۵۳-۳

تهران - خیابان انقلاب - خیابان ۱۲ فروردین - خیابان شهید وحید نظری - پلاک ۹۹

تلفن: ۶ - ۶۶۹۶۷۳۵۵ / نامبر: ۶۶۴۸۰۸۸۲ / همراه: ۰۹۱۲۲۰۰۴۵۵۷

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

قیمت ۱۱۰۰۰ تومان

"فهرست مطالب"

مقدمه	۹
فصل اول: جایگاه موضوع و ضرورت‌ها	۱۳
۱- دیدگاه عمومی (نگرش اجتماعی)	۱۳
۲- دیدگاه ویژه (نگرش سیاسی)	۱۶
۳- جمع بندی	۱۸
فصل دوم: مبادی تحلیل و بررسی	۲۳
۱- واژه سیاست	۲۳
۲- پدیده سیاسی	۲۳
۳- هدف سیاست در اسلام	۲۴
۴- دین و سیاست	۲۵
۵- اصول تحلیل پدیده‌های سیاسی	۳۰
۶- ویژگی‌های تحلیل‌گر سیاسی	۳۱
۷- کارکرد مبادی تحلیل	۳۲
فصل سوم: تئوری تحلیل	۳۵
۱- تعریف تئوری	۳۵
۲- مشکلات تحلیل انقلاب اسلامی	۳۵

۳- ضرورت تئوری تحلیلی نوین ۳۷

فصل چهارم: واژه‌های سیاسی ۴۵

۱- واژه‌های سیاسی مشابه ۴۵

۲- واژه انقلاب و نقد دیدگاهها ۴۶

فصل پنجم: بررسی اجمالی مبانی و ریشه‌ها ۵۵

۱- تفکیک مبانی ارزشی و سیاسی انقلاب اسلامی ۵۵

۲- مروری بر ریشه‌های عقیدتی و فکری ۵۶

۳- مروری بر ریشه‌های تاریخی و سیاسی ۵۹

فصل ششم: بررسی اجمالی مراحل و علل پیروزی ۷۱

۱- تقسیم‌بندی مراحل سه‌گانه انقلاب اسلامی ۷۱

۲- تحلیل علل پیروزی انقلاب اسلامی ۷۲

منابع ۷۹

پیوست‌ها ۸۳

۱- بررسی مبادی الگوی وحدت؛ تصویری اجمالی از تلفیقی اسلامی ۸۵

۲- تهاجم جمعی و رسالت اجتماعی ۱۱۳

۳- روش تحلیل و بررسی تئوری حکومت در اسلام ۱۲۱

۴- چارچوب‌های تحلیل تفاوت بنیادین دو واژه سیاسی ۱۳۱

۵- جایگاه ولایت و رهبری در نظام اسلامی ۱۴۷

۶- استعمار فرانو و بحران هویت دینی ۱۶۵

۷- انتخابات؛ پیام بیداری و دینداری ۱۷۵

۸- انتخابات خبرگان؛ ویژگی‌ها و راهکارها ۱۸۳

۹- مراحل پنج‌گانه مدل تحلیل واژه و مفهوم تمدن ۱۸۹

۱۰- نمودار مؤلفه‌های مفهوم تمدن ۱۹۱

۱۱- نمودار ارتباط متقابل مؤلفه‌های چهارگانه انسان، جامعه، تمدن و تاریخ ۱۹۳

تاریخ ۱۹۵

..... ۱۹۷

مقدمه

این رساله تنها پاره‌ای مسایل مربوط به تحلیل ریشه‌های انقلاب اسلامی را به بحث گذارده و در اکثر موارد به جای ریشه‌یابی تفصیلی به بیان کلیات اکتفاء نموده تا از این رهگذر، امکان مرور بر سایر عناوین نیز فراهم آید. علاوه بر آنکه توجه نویسنده معطوف به جنبه‌ی منبع دهی و فراهم سازی زمینه‌های معرفی مأخذ و کتبی بوده که در ارتباط با عناوین مورد بحث می‌تواند مورد مطالعه و توجه دانشجویان عزیز قرار گیرد.

طبیعتاً با توجه به غرض فوق و لزوم مرور بر عمده‌ی سرفصل‌های درس تحلیل ریشه‌های انقلاب اسلامی و نیز جنبه‌های جزوه نگاری، کاستی‌های فراوانی خواهد داشت که انشاءالله نقصان آن پس از نقد و بررسی صاحب‌نظران، با تفصیل و تبیین بهتر در کتاب دیگری که در دست تألیف دارم جبران خواهد شد.

این نوشتار به سال ۱۳۷۶ تهیه شده و انگیزه‌ی اصلی نویسنده پاسخ‌گویی به درخواست مکرر دانشجویان برای در اختیار داشتن متنی کوتاه و موجز در درس مذکور بوده است. این واحد درسی یکی از عناوین تدریس من در دهه‌ی هفتاد در دانشگاه‌های شیراز و قم بود و آنچه که پیرامون این موضوع در آن سال‌ها بر آن تأکید دو چندان داشتم توجه به اهمیت و نقش "تئوری تحلیل انقلاب اسلامی" بوده است؛ امری که در این حوزه همچنان دارای حساسیت فوق‌العاده بوده و از اهمیت آن کاسته نشده است. به ویژه با توجه به این که انقلاب اسلامی نیازمند طراحی تئوری‌های تحلیلی نوین و جدیدی غیر از آنچه در دنیای امروز علوم سیاسی مطرح می‌شود خواهد بود، تا بتواند ماهیت حقیقی آن را به درستی تبیین و تفسیر کند. این امر شاه کلید کتاب حاضر است و متأسفانه همچنان کمتر مورد توجه قرار می‌گیرد. گرچه عناوین این نوشتار تقریباً بر

اساس سرفصل‌های رسمی این درس تنظیم گردیده‌اند اما مسأله اصلی آن پی‌جویی این موضوع است که آیا برای تحلیل انقلاب اسلامی نیازمند طراحی نظریه‌های جدیدی غیر از آنچه در سنت پیشین و یا سنت معاصر علوم سیاسی در دست داریم، می‌باشیم؟ و در این صورت، راه دستیابی به چنین امری چگونه است؟

در بخش پیوست‌های کتاب چند مقاله کوتاه به عنوان نمونه جای داده شده است؛ هم به انگیزه توجه به پاره‌ای مسایل که در رساله حاضر بدان اشاره رفته و از آن مهم‌تر، یادآوری چند نمونه مقاله که می‌تواند در محیط دیالوگی کلاس درس زمینه‌ای برای بحث و گفتگوی علمی را فراهم سازد. تجربه تدریسی خودم در سال‌های پیش نشان داده است که قرائت فزاینده‌ای از متن‌های از پیش تعیین شده و حتی بدون پیش زمینه قبلی برای دانشجویان، توسط استاد و یا توسط خود دانشجویان و یا ارائه نوشتاری و دیداری یک متن توسط ایشان به صورت سخنرانی یا کنفرانس و یا کار گروهی، و شیوه‌هایی از این دست؛ و سپس فراهم سازی مجال بحث و گفتگوی جدی، علمی و درعین حال همراه با مشارکت جمعی؛ یکی از راههای جلب توجه و ایجاد انگیزه پژوهشی و البته یاری رساندن در فهم و تحلیل محققانه مسایل و موضوعات علمی است. در همین راستا در پایان کتاب به عناوینی کوتاه از چند طرح درس نیز اشاره رفته است تا نشان داده شود در این نوع مباحث، نوعی جامع‌نگری و توجه به مسایل زنده روز بیش از پیش ضروری می‌نماید. از جهت "علمی" این نوع طراحی درس‌ها تمرکز بر هدف و مسأله محوری پیش یاد در رساله حاضر دارد یعنی اهمیت فهم و کشف چارچوب‌های تئوری تحلیل انقلاب اسلامی؛ و از جهت "کاربردی" مبتنی بر شیوه تدریسی "دیالوگ منطقی" است یعنی طرح مسأله ("مسأله چیست؟") و سپس زمینه‌سازی متدیک برای فهم و تحلیل منطقی مسأله علمی با طرح "پرسش و پاسخ" و روش فیضان ذهنی با حدس و گمانه‌زنی‌ها و امکان ارائه برداشت‌های ذهنی در قالب نوشتاری یا گفتاری توسط حلقه بحث و آنگاه مدیریت علمی یک "گفتگوی جمعی" برای طرح دیدگاههای متعارض و متضاد تا روشن شدن دروازه‌ها و ابعاد و زوایای گوناگون موضوع مورد نظر.

این الگو یکی از بهترین راههای میدان‌دادن به تربیت عقلانی به جای تربیت ذوقی و احساسی، و از سوی دیگر محقق‌پروری به جای مقلد پروری (در دنیای پیچیده علمی امروز)

است. و امید می‌برم روزی استادان و دانشجویان و مدیران دانشگاهی ما به اهمیت و نقش کلیدی آن پی برده و در آن صورت، شاهد درخشش روزافزون جامعه علمی‌مان باشیم.

هدف اصلی در این شیوه نامه‌ها درگیر کردن ذهن مخاطب با مسأله و تحقق راههای درست اندیشیدن پیرامون آن، همراه با ایجاد انگیزه تحقیق است. به همین منظور طرح مباحث می‌تواند به صورت یکی از انواع قالب‌های زیر باشد:

- طرح بحث توسط استاد، همراه با نظرخواهی شفاهی یا کتبی از دانشجویان و سپس تبادل نظر و جمع‌بندی.
- طرح بحث، همراه با نظرخواهی کتبی و تقریر چند متن برگزیده و سپس ارزیابی و مقایسه مکتوبات و نهایتاً جمع‌بندی بحث.
- طرح بحث به شیوه بالا همراه با تحلیل متون، با روش سنجش نقاط اشتراک و اختلاف و سپس جمع‌بندی.
- قرائت متن یا مقاله یا بخش‌هایی از کتاب درسی همراه با ارائه برداشت‌های آزاد مکتوب از متن.
- قرائت متن همراه با طراحی چند پرسش از متن که به صورت پیوسته به یکدیگر مرتبط باشند.
- ارائه برداشت‌های آزاد به صورت نمودار یا رسم‌های کاربردی و سپس مقایسه با یکدیگر و تحلیل و جمع‌بندی.
- ارائه بحث توسط دانشجویان به صورت کنفرانس گروهی و جمعی و آنگاه ارزیابی نقاط قوت و ضعف و سپس جمع‌بندی.
- تقریر مطالب و دیدگاهها به صورت یک قضیه منطقی کوتاه.

در اینجا لازم است از زحمات بی‌دریغ و کوشش‌های خالصانه سرکار خانم رحیمه رهی و جناب آقای علی رضایی به جهت انجام امور تایپ و مقابله نسخه پیش از چاپ قدردانی و تشکر کرده و برای این عزیزان، همیشه و هر جای، بهترین آرزوها را از خدای بزرگ درخواست کنم.

"با درود و دعا"

سید حسین حسینی

۱۳۸۶/۶/۶

